

PRILOG BIOGRAFIJAMA SLOVENSКИH SLIKARA
JOSIPA TOMINCA, MATIJE TOMCA, GASPARA GÖTZLA
I JOSEFE ŠTRUS

(Tabla XLVI)

Tragajući u Historijskom institutu u Zagrebu za podacima o riječkim slikarima XIX. stoljeća i njihovoj vezi sa J. J. Strossmayerom, naišao sam među još neobjelodanim Kukuljevićevim rukopisima¹ na bilješke, koje se odnose na neke slovenske slikare i kipare XIX. stoljeća i njihovo djelovanje. To su Josip Tominc, Matija Tomc, Gaspar Götzl i Josefa Štrus.

Smatrajući, da će se na taj način moći popuniti praznina u biografijama nekog od gore navedenih umjetnika kao i eventualno pomoći atribuiranju djela kojemu je autor do sada bio nepoznat, a istovremeno olakšati rad onima, koji budu obrađivali nekog od navedenih umjetnika ili uopće naše slikarstvo devetnaestog stoljeća — objavljujem ih u doslovnom prijepisu zadržavajući pritom i neke gramatičke griješke I. S. Kukuljevića.

Najviše tih bilježaka, pisanih olovkom, odnosi se na poznatog slovenskog slikara prošloga vijeka: Josipa Tominca. Zahvaljujući upravo ovim sačuvanim zapisima, biografija ovog našeg najznačajnijeg slikara iz prošlog stoljeća postaje nam potpunija, naročito u početku njegova umjetničkog djelovanja. Iz njih saznajemo, koje je godine otišao u Rim, na čiju intervenciju, kod koga je učio najprije, što je slikao i do kada je ostao tamo. Isto tako, da je nakon Rima otišao u Goricu, gdje je ostao dvije godine, a tek nakon toga u Ljubljanu. Ovo je naročito važan podatak, jer se do sada nije moglo sa sigurnošću ustanoviti, kada je Tominc bio u Ljubljani i što je ondje slikao. U tim zapisima Kukuljević nam je, nadalje, ostavio popis nekih djela, koja je Tominc naslikao. Neka su od njih već poznata, dok za druga tek sada saznajemo. Između ostalog, tu su zabilježeni podaci i o njegovu sinu, također slikaru, Augustu i nekim njegovim djelima kao i o njegovim đacima Josipu Batiću i Madrianu, obojici iz Gorice.²

Bilješka se završava zanimljivim podatkom, da se Tominc bavio i bakrorezom, ali, nažalost, ne na-

vodi poimence nijedan primjerak. Među tim zabilješkama, konačno, nalazimo još podataka o Matiji Tomcu i Josefi Štrus kao Langusovim učenicima te o nekim slikama L. Layera i Langusa.³

U tim svojim bilješkama t. zv. »Zapisnik IV« na strani 69—76, Kukuljević piše o Tomincu doslovce slijedeće:

»Tominc Josip rodio se u Gorici god. 1790 učio... početke od Karola Kebera. God. 1803 posla ga nadvojvodkinja — Mariana, sestra cara Franje u Rim, budući da je za nju u minijaturi načinio bio sliku pape, koja joj se je dopala. U Rimu učio je u Akademiji San Luca od abbate conte Dazzani i ostatu 8 godinah. Za lorda Pentinga snimio je tu Rafaelovu Madonu di Foligno,⁴ koju je kod njege naručio major Catinelli. Tu je ponajviše snimao. Radi svoje bolesti ostavi Rim i dodje u Goricu, tu osta do dve god. i otide u vreme Congressa 1822 u Ljubljanu gdje se je htio zadržati 8 danah i osta do dve godine, tu je radio ponajviše podobe, među ostalima generala Čerņičeva carskoga adjutanta, Biskupa od Napulja — Hercegovicu Hohen-Zollern i više drugih (u Rimu je načinio također kralja od Hollandie Bonaparta i grofa Turna od Gorice admirala kralja napuljskoga) od Pie pape načinio je od 166 podobah u minijaturi za različne strane svita.

Iz Ljubljane dodje u Trst godine 1824 i zabavlja se ponajviše sa podobami. Tu je učio dva svoja zemljaka Josipa Batića, sina jednog šlosara i Madriana obadva iz Gorice. Prvi se zabavlja sa podobami i historičkim slikama, on se je bavio do 7 godinah u Rusii gde je podučavao jednog kneževskog sina. Slikuje jako dobro i živi sada u Venecii (Akademija).

Njegov sin Augusto Tomincz rodi se oko god. 1816 i učio je od svoga oca najprije, zatim bio je u Venecii 6 god. u Akademii i povrati se u Trst. Slika historičke prizore i podobe. Sada otide u Korušku, gdje imade mnogo posla. Jedna nje-

¹ »Zapisnik IV«, str. 69—76 i »Zapisnik I.« str. 6—10, 42 i 49.

² Detaljnije o njima u Kukuljevićevu »Zborniku umjetnikah jugoslavenskih«, Zagreb, 1852, str. 22—23 i str. 232.

³ I. S. Kukuljević: »Zapisnik I.«, str. 6—10. O Layeru i Langusu vidi detaljnije u Kukuljevićevu »Slovniku«, str. 213, odnosno 213—219.

⁴ Tekstove podcrtao I. S. Kukuljević (op. B. V.)

gova slika u S. Servolo prikazuje mučeništvo sv. Lovre. —

Sv. Katarina za otok Cipar — Za Gosp. Girardellia u Trstu jednu sliku prikazujuću Correggia kako slikuje jednu principessu, krasna slika —

Od Battiča ima u Gorici stolna crkva 5 slikah. Sv. Josipa sa detetom — Sv. Pavla i Petra — Sv. Trojstvo Volfganga —

Od Madriana ima krasnih podobah, nu sada je žalibože poludio nekom prilikom kad se je išo izpovjedati.

Od Josipa Tominza

1. Podoba njegova otca Ivana starca od 84 godina rodnom iz Crnivrha u Kranjskoj krasno izradjena boje živahne potezi krepki šatirung manje izradjeni ruka malko neravna u ruci drži malu sliku svoje žene.

2. Jedan turski oberstar, lice malko suviše crveno ali je...

3. Konzul ruski iz Dubrovnika do 73 god. krasno lice dobro izradjeno isto tako kao i od otca.

4. Slika Pape Pia IX. polag bakroreza.

5. Velika slika dubrovačana Mitića sa svojom nevjestom. Slika puna izraza.

6. Jedan prizor od 4 djetce koja se igraju sa mačkom, koja kažu ulovljenog miša visućeg na dreti. Sa strane gori svetionica i baca svjetlost na djetcu — osobito bojadisanje, način rimski i njegov, koje veliki utisak čini — lica sa različitim značajima — slika velikim trudom izradjena —

7. Jedna spavajuća djevojka na polu gola koju s drva jedan Turčin pohlepno gleda — slika puna života — zavjesa nad njom sa svoji prigibi dobro izradjena.

8. Hodnik jednog manastira za više dominikana liepa kompozicija od dobroga utiska —

9. Mandaljena ležeća u pećini i drži mrtvačku glavu u lijevoj ruci, kraj nje na jednoj skalini krst, knjiga i bič.

10. Obraz jednog Poljaka u narodnoj odeći jedna između najboljih njegovih glavah u rimskoj maniri.

11. Podoba slikara Bussana u maniri Rembranda.

12. Slika vladike crnogorskog.

13. Slika jednog Arapina, Mulata sluge crnogorskog u odeći perjanika.

14. Mandaljena u pustini sa razpuštenom kosom i veoma milim licem i sklopljeni rukami, nu ruke presuhe i pesti pokvareni.

15. Jedan patuljac (Zwerg) iz furlanske, velikim trudom izradjen, pun značaja —

Tominz je... također u bakar rezao.«

Osim nekoliko članaka i prikaza u našim i stranim časopisima i revijama⁵ i prije četiri godine

⁵ V. Steska: »Slovenska umetnost«, I. Slikarstvo, Ljubljana, 1927; F. Mesesnel: »Umetnost in kritika«, Ljubljana, 1953, str. 41—51; I. Cankar: »Klasicizem in romantika na Slovenskem« — predgovor kataloga, izd. Narodne galerije, Ljubljana, 1954, str. 33; L. Gasparini: »Giuseppe

izašle iscrpne monografije R. Marini-a,⁶ do danas još ne postoji na našem jeziku opsežna studija o tom našem značajnom i vrijednom slikaru XIX. stoljeća. Najznačajniji među njima svakako je onaj Frana Mesesnela,⁷ no ni tamo nije dan definitivni, zaokružen i cjelovit prikaz Tomincčeva nemalog opusa. Osim toga, naprijed navedene Kukuljevićeve bilješke opovrgavaju neke Mesesnelove teze, pa je stoga vrijedno osvrnuti se na njih a u interesu korekture i upotpunjavanja Tomincčeve biografije.

Prije svega, Tominc nije — barem prema Kukuljevićevim izvorima i bilješkama — nikada učio kod Kavčića, kako to u svojoj studiji »Portreti Jožefa Tominca v jugoslovanskih zbirkah« kategorički tvrdi Mesesnel.⁸ Isto tako nije — barem direktno kao profesor bečke akademije — utjecao na Tomina, jer niti je Tominc ikada — koliko je vjerovati Kukuljeviću — uopće bio u Beču, niti je Kavčić ikad djelovao u Ljubljani.⁹ Ukoliko se uopće može govoriti o nekim utjecajima Kavčića na Tomina, ti su, eventualno, mogli biti samo indirektni — preko Kavčićevih slika. Prema Kukuljeviću Kavčić poslije 1788. nije više radio u Gorici, osim ako se možda koji put povremeno na kratko vrijeme tamo navratio. Prema tome, Tominc nije mogao biti njegovim učenikom u Gorici, jer se tamo rodio tek 1790. godine. I R. Marini također sumnja u tu tezu, da bi Kavčić mogao biti učiteljem Tomincu.¹⁰

Proučimo li pomno biografije oba ova slikara, dolazimo neminovno do zaključka, da Kavčić i Tominc nikada nisu istovremeno bili u Gorici. Kako Ljubljana u umjetničkom životu Kavčića, čini se, također ne znači mnogo, jer nam kod Kukuljevića nije uopće ostala zabilježena — teza F. Mesesnela, da je Tominc učio kod Kavčića ostaje neodrživa.

Ima još jedna stvar, koja kod Mesesnela nije točna. On, naime, u spomenutoj studiji tvrdi da je

Tominz« — u »Piccolo della sera«, Trst, 10. VI. 1933; J. Mal: »Zgodovina umetnosti pri Slovenicah, Hrvatih in Srbih, Ljubljana, 1924; L. Rusconi: »Gius. Tominz il maggior ritrattista della Venezia Giulia« — u »Piccolo della sera«, Trst, 1923; P. L. Zovatto: »Il pittore Tominz« — u »Emporium«, 1950, str. 275—7.

⁶ Remigio Marini: »Giuseppe Tominz«, Venezia, 1952.

⁷ Fran Mesesnel: »Portreti Jožefa Tominca v jugoslovanskih zbirkah« — u »Umetnost in kritika«, Ljubljana, 1953, str. 41—51.

⁸ Na strani 43 spomenute studije, Mesesnel između ostalog tvrdi: »... zanesljivo je le, da se je pri njem učil...«, a da to ničim ne dokazuje.

⁹ Vidi »Slovník umjetnikah jugoslaven-skih« I. S. Kukuljevića, Zagreb, 1852, str. 148—154.

¹⁰ Na strani 90 spomenute knjige pod »Nota biografica«, Marini između ostalog piše slijedeće: »Le memorie familiari parlano dubitamente di Francesco Caucig come suo primo maestro... Ma nulla in fondo nell'opera tominziana potrebe dar credito a questa ipotesi...«

Kavčić utjecao »po Kukuljeviću¹¹ tudi na Jožefa Tominca«. Tu svoju tezu, međutim F. Mesesnel ničim ne dokazuje; ona, konačno, i ne odgovara stvarnosti. Naime, ni u Kukuljevićevu »Slovníku umjetnikah jugoslavenskih«, niti igdje u njegovim sačuvanim rukopisima i bilješkama to ne stoji. Na jednom mjestu samo, pišući o Kavčiću, Kukuljević spominje Langusa¹² i to samo kao Kavčićeva štíćenika, s kojim je govorio slovenski.¹³

Jedino, do sada, nepoznato razdoblje u Tominčevoj su biografiji god'ne između 1813. i 1822. O tome, gdje je Tominc u to vrijeme bio i što je radio čak ni Kukuljević ne daje odrešit odgovor. On samo nejasno piše, da je 1811. došao u Goricu i »tu osta do dve godine i otide u vreme Congressa 1822 u Ljubljani...« Ni ostali značajni autori, koji su pisali o Tomincu (v. Steska, I. Cankar, F. Mesesnel pa čak i R. Marini) ne mogu objasniti tih nepoznatih devet godina. Steska napominje, da se oko 1817. zadržavao u Rimu, a Marini, da se od 1820. do 1824. zadržavao na relaciji Rim—Gorica, ne spominjući uopće Ljubljani.¹⁴ Zanimljivo je, i važno za nas, da se, po Kukuljeviću, Tominc u Ljubljani zadržao dvije god'ne i to od 1822.—1824. godine. Dok I. Cankar i F. Mesesnel tvrde, da je on bio u Ljubljani 1820., V. Steska i spomenuti Marini uopće ne spominju to mjesto. Međutim, s obzirom na to, da Kukuljević čak citira djela, koja je tu stvorio, voljni smo vjerovati u njegovu tezu.

Razumljivo je, da te sve Kukuljevićeve zabilješke treba uzimati s rezervom, jer ih je on često dobivao iz druge pa i treće ruke, a nije ih uvijek mogao sam kontrolirati, naročito one, koje su osta-

le u rukopisu. No, uza sve to, teško je vjerovati, da bi upravo kod tako značajnih i u ono vrijeme poznatih i priznatih umjetnika kao što je to bio Tominc mogao toliko pogriješiti, to više, što su to bili njegovi suvremenici, koje je sigurno, u većini slučajeva i lično poznavao.

Na kraju, smatramo, da ne će biti na odmet, ako radi boljeg pregleda donesemo tabelu Tominčeva curriculum-a vitae, kako bismo bolje uočili razilaženja pojedinih autora, koji su o njemu pisali. Kao što se iz priložene tabele vidi, u godini Tominčeva rođenja svi se autori slažu. Veneciju u njegovu opusu spominje samo Steska ali ne navodi godinu. Dok Cankar i Marini smatraju, da se Tominc u Rimu pojavio tek 1807., a Steska i Mesesnel već 1806., prema Kukuljeviću njegov dolazak u Rim pada tri, odnosno četiri godine ranije t. j. 1803. godine. Napulj navode Cankar i Steska, ali potonji bez naznake godine. Kukuljević je nadalje, mišljenja, da se Tominc pojavio u Gorici već 1811., a ostali autori devet, odnosno čak trinaest godina kasnije. Ni Marini ni Steska uopće ne spominju Ljubljani kao jednu od njegovih etapa za razliku od Cankara i Mesesnela, koji smatraju da se tamo pojavio 1820. godine, dok je kod Kukuljevića zabilježeno, da se tamo zadržavao od 1822.—1824. gdje je portretirao neke političke i društvene ličnosti. Posljednja godina, koju Kukuljević spominje u toj zabilješci, jest 1824., kad navodno odlazi iz Ljubljane u Trst. Možemo pretpostavljati, da ta zabilješka nije dovršena i da ju je Kukuljević svakako kanio nadopuniti i eventualno korigirati prije objavljivanja u štampi.

Nadopunjena iz Kukuljevićevih podataka, biografija Josipa Tominza izgledala bi ovako:

Rodio se — kao što je poznato — 6. VII. 1790. u Gorici kao sin Ivana Tominca bogatog posjednika i gradskog blagajnika. Prvi učitelj bio mu je neki Karol Keber. Već sa svojih trinaest godina načinio je »u minijaturi« sliku pape za nadvojvotkinju Marijanu, sestru cara Franje. Kako je njo-

¹¹ Podertao B. V.

¹² Ibid.

¹³ I. S. Kukuljević: »Slovník umjetnikah jugoslavenskih«, Zagreb, 1852, str. 151.

¹⁴ Remigio Marini op. cit., str. 17.

	Gorica	Venecija	Rim	Napulj	Gorica	Firenca	Ljubljana	Gorica	Firenca	Trst	Gradišće
Cankar I.	1790	—	1807	1807	1824	1824	1820	1824—1855	1824	1831—1855	1866
Marini R.	1790	—	1807—1824	—	1820—1830	—	—	1855—1866	—	1820—1840	1855—1866
Mesesnel F.	1790	—	1806—1807	—	—	—	1820	1824—1831	—	—	—
Steska V.	1790	?	1806—1818	?	1824—1831	—	—	1855	—	1831—?	1866
Kukuljević	1790	—	1803—1811	—	1811—1813	—	1822—1824	—	—	1824—?	—

me nadvojvotkinja bila oduševljena, njezinom pomoću bude omogućeno Tomincu da ode 1803. na studije u Rim, gdje je u akademiji sv. Luke bio učenikom nekog abbate conte Dazzania. U Rimu ostaje punih osam godina sve do 1811. i za to vrijeme načini niz slika i kopija, uglavnom religioznog karaktera, većinom po narudžbi. Tako je neki major Catinelli u to vrijeme naručio kod njega kopiju Rafaelove madone za lorda Pentinga. Tu je portretirao i »kralja od Hollandie Bonaparta«, nadalje grofa Turna od Gorice, admirala i kralja napuljskoga, a u minijaturi izradio 166 slika pape Pia »za različne strane sveta«.

Godine 1811., zbog bolesti, napušta Rim i seli u svoje rodno mjesto Goricu, gdje ostaje dvije godine, a za vrijeme kongresa 1822. odlazi u Ljubljanu »gde se je htio zadržati 8 danah i osta do dve godine« t. j. do 1824. Tu je radio uglavnom portrete (»podobe«). Između ostalog portretirao je carskog adjutanta generala Černičeva, zatim hercegovicu Hohenzollern i druge ličnosti.

Kao što je poznato, u to vrijeme dolazi iz Beča u Ljubljanu nešto mlađi slovenski slikar Langus, koji u radu preuzima Tominev način i navodno ga niskim cijenama prisiljava, da se odlučuje na odlazak iz Ljubljane. Mesesnel u spomenutoj studiji tvrdi, da Tominc iz Ljubljane odlazi u Goricu, gdje navodno ostaje sve do godine 1831. Po Kukuljeviću, međutim, Tominc odlazi u Trst, gdje poučava dva svoja zemljaka, Josipa Batića i nekog Madriana.

U Goricu i Gradišče — odakle potječe njegov rod — Tominc navraća samo još povremeno, ali stalno živi inače u Trstu. Tek potkraj svoga života, kad mu počinje slabiti vid, vraća se u Goricu a zatim u Gradišče, gdje 1866. u svojoj sedamdesetišestoj godini i umire.

Svoja najvrednija djela Tominc je načinio u Trstu. Ona su, uglavnom tamo i danas. Desetak njih pohranjeno je u tršćanskom muzeju Revoltelli, a dokazuju — pored ostalih u javnim i privatnim zbirkama kod nas i u Italiji — da je Tominc u to vrijeme bio nesumnjivo jedan od najboljih portretista Biedermeiera uopće. Portret dr. Petrovića, pa onaj stare gospođe, kao i autoportret, zatim portret oca, nekog tršćanskog trgovca, grupni portret barunica Moscon, kao i onaj nedavno otkriveni u riječkoj galeriji^{14a} — pružaju nam neosporan dokaz o tome (T. XLVII).

Živeći u jednom tako prometnom lučkom gradu kao što je u ono vrijeme bio Trst, gdje su se — bilo na proputovanju ili stalno — našli ljudi iz svih krajeva svijeta; gdje sticajem okolnosti i bogatstva nastaje novi građanski sloj, koji je vanjskom reprezentacijom želio nadomjestiti pomanjkanje tradicije na kulturnom polju — Tominc (ako se želio plasirati kao slikar) neminovno se morao udaljiti

^{14a} B. Vižintin: »Jedna nepoznata Tomineva slika« — u »Bulletinu instituta za likovne umjetnosti«, Zagreb, broj 8, 1956, str. 39.

od suhoparnog i hladnog klasicističkog shvaćanja portreta, koji nije odgovarao tadašnjoj modi.

Iako je Trst, kao i ostali gradići na zapadnoj obali istarskog poluotoka bio sve od srednjeg vijeka pod neposrednim i u likovnom pogledu dominantnim utjecajem Venecije — Tominc je ne samo s utilitarnih razloga nego i sa svoje unutarnje intimne sklonosti prema realizmu, uskoro u Waldmülleru našao čovjeka, koji mu je po svom gledanju na likovnu umjetnost odgovarao i čija su djela, bez sumnje, imala utjecaja i na Tominevo portretno slikarstvo.

U jednom drugom zapisniku¹⁵ Kukuljević ima bilježaka, koje se odnose na neke druge slovenske slikare. Kako su nekorrigirane, neka su mjesta u njima nejasna po smislu, bez interpunkcija i gotovo nečitljiva. Tako pod naslovom »Šent Vid nad Ljubljanom« o Matiji Tomcu, učeniku Matije Langusa, piše slijedeće:

»Kipotvorac Matia Tomc rodod iz Dobrove blizu Ljubljane god. 1814. Samouk — najprije kod jednog starog seljaka u Železnikah kome je došo 17 god. star; kod ovoga je ostao 2 god. i budući da nije nikakav vrli umjetnik bio to se od njega nije mnogo naučio. Poslie je bio došo 1833 u (Dilihgratz) Polhovigradec ostao 3 god. i začeo tu sam raditi iz drva kipove kod jednog rodjaka za sebe. God. 1836 došo u Šent Vid gdje je veliki oltar u Tomačevih najprije radio, poslie se po napatku župnika Potočnika, slikara Langusa izobrazio, a po napatku Zamase obskrbio se s knjigama talianskima i nemačkima, prem da još sada drugi jezik neznade osim slovenskoga. Iz tih knjigah gdje su pridane bile mnogi snimki djelah Mihalj-Angjelovih, Darozzia da Vignola — Canove, Vischera Petera i Torvaldsena izobrazio se je nakoliko se mogao.

Radio je za mnoga mjesta i crkve u Kranjskoj i Štajerskoj oltare, tabernakule, kipove s drva i kamena — Dobrom polju — pri Roku — pri Trojakama, na Viču (Veitsch) na gorenskom u Nemških Sorciah (Zarz) u Selciah u Kropiah na Štajerskem — Ponikvu i Drazlovcih (Trasilau).

U crkvi S. Vida veliki oltar s tabernakulom od Tomca god. 1839 načinjen s dvimi klečecimi angjelji s jedne i druge strane. Angjeo lijevi osobito dobar — manje izdjelani dva mali angjelji koji drže knjigu na kom sakrament stoji.

Neposredno na tu bilješku nadovezane su slijedeće, koje se odnose na djela Layera i Langusa:

»Slika glavnog oltara Sv. Vid među oblaci u slavi okružen od angjelah — od zpada s desna 6 lica veoma dobro izradjena kako pripravljavu goruće ulje u kom su ga htjeli skuvati. Najljepša slika golog jednog na zemlji klečecog čovjeka koj grabi za mjehom da s njime vatru uzpiri, muskulatura krasna, risaria dobra mješanje bojah ne po-

¹⁵ I. S. Kukuljević: »Zapismnik I.«, str. 6—10, 42 i 49 u Historijskom institutu jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

sve... (umno?). Od zpada C. Leopold Layer pinx 1796 — boje tamne.

Na okolo slikaria a la Fresco od Langusa s lje-pima figurama sivo na sivom.

Oltar Maria s desna prvi od velikog oltara. Dje-vica Maria sa ljerom u ruci stoji u slavodobitju na pogaženoj kači nad svjetovnim okrugom. Vidi se talianska škola — boje živahne i risaria pravil-na i rub dobar — Od zdola M. Langus pinx. 1838.«

Neposredno iza bilješke o Tomcu stoji bilješka o nekom *Gasparu Götzlu*:

»Götlz Gaspar rodom iz Krajna (Krainburg) ra-dio za mnoge crkve po Krajnskoj tu se nalazi jed-na zastava sa Sv. Jakobom i Florianom.«

O jednom drugom učeniku Langusovu, na str. 42, piše:

»Josefa Štrus rodi se u Ljubljani oko god. 1810 uči se slikariu od Langusa kojega je najbolja uče-nica. Slika u ulju i a la Fresco i u akvarelu, od nje oltarna slika u uršulinskoj crkvi i na steni bašče od Kloštra okolice od bledeg jezera.«

I na kraju, opet o Langusu, na posebno prilo-ženoj ceduljici na str. 49 pod naslovom: »U Fu-žini«:

»Kapela Kristus na Krstu od Langusa Carnacia i izraz krasan — Tamni oblaci, večer — u prospek-tivi Jerusolim.«

RIASSUNTO

Nello studio dal titolo »Contributo alle biografie dei pittori sloveni Josip Tominc, Matija Tomc, Gaspar Götlz e Josefa Strus«, l'Autore ci fa conoscere le biografie finora ignorate d'insigni artisti sloveni del XIX secolo, completando nello stesso tempo quella di uno dei più notevoli ritrattisti del secolo scorso, il pittore slo-veno Josip Tominc. Questi dati l'Autore li ha tratti dalle note manoscritte dello storiografo croato I. Kukuljević, che si trovano conservate nell'Istituto storico dell'Accademia jugoslava delle Scienze e delle Arti di Zagabria.

L'Autore dimostra che Josip Tominc non ha — come afferma invence Fran Mesesnel — studiato presso il Kavčić, nè ha subito in alcun modo il suo influsso.

L'Autore inoltre, sempre sulla base dello studio delle note del già citato I. Kukuljević e di altra lettera-tura specializzata reperibile da noi e all'estero, stabilisce l'importante fatto che il Tominc visse e lavorò a Lubiana, tra il 1822 ed il 1824, dove lasciò alcune significative opere. Dopo aver riportato una tabella compa-rata della vita e dell'attività di Tominc, compilata sui dati forniti da diversi studiosi (Cankar, Mesesnel, Ma-rini, Steska, I. Kukuljević), l'Autore riproduce infine la trascrizione delle note del Kukuljević ritendo colmare in tal modo i vuoti delle biografie di questi artisti ed eventualmente porgere un aiuto per l'attribuzione delle loro opere.

J. Tominc: Portret Polića

TABLA XLVI